

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van **Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink**

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meina, Groningen; Dr. A. Ringalda, Ermelo; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijss, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan het
Bureau van „De Reformatie” te Goes.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Val door poging tot opheffing. II.
— Uit de Schrift: Dubbele bewaringsdienst. (I Petr. 1:4, 5a.)
— Kerkelijk Leven: De efficiency-kerk. Schrift en Woord Gods. — Lit. en Kunst: P. A. de Rover, Door Donker en Dood. — Uit de Historie: Te Giessendam. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Arbeids-gebed — Arbeids-gelofte. VII (Slot.)
— Vakwetenschap en Praktijk: De Anatomische gedachte in de Geneeskunde. II. — Zending en Evangelisatie: James Hudson Taylor, II. — Perschoon. — Boekbespreking, enz.

HOOFDARTIKEL

Val door poging tot opheffing.

II.

Niet alleen is de wijze waarop het roode bestuur te Weenen de zaak van de kinderverzorging ter hand nam uitermate duur, er zijn ook ernstige morele bezwaren.

Trouwens deze morele bezwaren gelden niet alleen de houding tegenover de kinderverzorging.

Ook de oplossing van het woningvraagstuk kan moeilijk een zedelijke opheffing van het volk worden genoemd. De 700.000.000 Schilling die uitgegeven werd (niet 7.000.000 zooals de zetter ons in ons eerste artikel liet zeggen) is kapitaal van een ander, dat renteloos ter beschikking gesteld wordt van menschen, die in woningen komen die zoo groot zijn, dat zij niet kunnen meubileren, en zoo royaal zijn opgezet, dat een taxi-chauffeur tegen me zei: „Ik woon liever wat meer heimisch”. Hij vond het in deze woningen heelmaal niet „gemütlich”. Maar, is dat volksoopvoeding dat men op die wijze de menschen voor een kleinigheid op kosten van de vreemde geldschietters laat wonen in woningen, die ze feitelijk niet eens bewonen kunnen?

Doch daarover willen we het thans niet hebben. Ten opzichte van de kinderen openbaarde zich in Weenen een ontstellende ontfaarding der zeden. In een vorig artikel wezen we er op, hoe sterk in 10 jaar tijds het getal pupillen van het Jugdenamt was geklommen.

Hoe komt de gemeente nu aan deze pupillen.

Het centrale punt voor de kinderverzorging is in de stad Weenen de zoogenaamde „Kinderübernahmestelle”.

In het prachtige gebouw dat dien naam draagt, wordt, dit willen we voorop stellen, schitterend werk verricht. Vooral in dienst der wetenschap wordt hier prachtige arbeid gepraesteed.

Onder leiding van Prof. Karl Bühler en speciaal onder toezicht van zijn vrouw, Prof. Charlotte Bühler, arbeiden hier dagelijks verscheidene assistenten en doctoren, die bezig zijn met het onderzoeken der kinderen. Doel van dit onderzoek is in de eerste plaats het verkrijgen van wetenschappelijke gegevens omtrent de ontwikkeling van het kind. Wij willen de laatste zijn om hierover maar één woord van afkeuring te doen hooren. De Bühlers beschikken in de „Kinderübernahmestelle” over een gelegenheid tot onderzoek, die bijna eenig is over de geheele wereld.

In deze „Kinderübernahmestelle”, komen alle kinderen die om één of andere reden aan de ouders worden ontnomen, of door de ouders moeten worden overgegeven aan vreemde voogden of verzorgers.

Wanneer de kinderen zijn opgenomen, worden ze nauwkeurig onderzocht, medisch zoowel als psychologisch. Soms wordt dan het kind overgegeven aan een familie, hetzij dan dat die familie het kind als eigen kind aanneemt, hetzij dat het op kosten van de stad in gezinsverpleging gaat. Vrij dikwijls komt het voor, dat een echtpaar hier een kind zoekt, om het als eigen kind aan te nemen. Maar in de meeste gevallen moet het kind op kosten van de gemeente bij particulieren of in een inrichting worden ondergebracht.

Het feit dat op dit oogenblik 25.000 kinderen

onder voogdij van het Jugdenamt staan, doet wel vermoeden, dat zeer veel kinderen een plaats moeten vinden in een inrichting.

Nu zou dit alles te prijzen zijn, indien er niet een uiterst gevaarlijke zijde aan deze schijnbaar zoo mooie tak van sociale zorg moest worden signaleerd.

Ten onzent is het in den regel zoo, dat de kinderen, die voor voogdij in aanmerking komen, moeten worden gehaald, maar het gevaar bij de „Kinderübernahmestelle” is, dat men er ook kinderen kan brengen. Toen ik informeerde naar de mogelijkheden en naar den gang van zaken ten dezen, zei men mij, dat het vrij dikwijls voorkwam dat b.v. jonggetrouwde echtparen, die 1 of 2 kinderen hebben van elkaar scheiden willen. Dan zijn de kinderen een last. Wanneer dan de man zou weg gaan, zou de vrouw met de onverzorgde kinderen achterblijven en wanneer zulk een vrouw nu haar kinderen naar de „Kinderübernahmestelle” brengt, worden ze daar opgenomen.

Zelfs zei een assistente van een inrichting mij, dat het wel voorkwam, dat ouders, die het plan hadden bij elkander weg te gaan, hun kinderen brachten met het oog op het feit, dat ze anders niet verzorgd zouden zijn.

Zoodra een inrichting nu op deze wijze gaat werken, begint zij een ernstige maatschappelijke bedreiging te beteekenen. Immers, zij is dan een veiligheidsklep tegen het gevaar, dat het zondigen tegen de ordeningen Gods anders toch altijd nog meebrengt.

Ze helpt op die wijze de banden des levens te verbreken.

En daarin nu juist ligt bij allerlei goed bedoelde pogingen het groote morele fiasco van een regeling, zooals men die te Weenen ontwierp.

Voeg daar nu bij, dat straks een deel van deze kinderen wordt opgevoed in een omgeving die diametraal tegengesteld is aan het milieu, waaruit ze komen en waarin ze later tot op zekere hoogte weer zullen moeten terugkeeren, dan begrijpt men, hoe we helaas moeten oordeelen dat deze schijnbare prachtige oplossing van een sociaal vraagstuk, toch in werkelijkheid door en door gevaarlijk is, en in wezen een inzinking en een val beteekent voor het peil dezer samenleving.

Want voor de maatschappij is de vraag, of er geleefd wordt naar de heilige ordeningen Gods, toch altijd nog heel wat belangrijker dan de vraag, of er een ruime gelegenheid is, om onder voogdij gestelde kinderen luxueus te verzorgen.

Nu zouden we over het voorbeeld in Weenen niet zoo uitvoerig hebben gesproken, ware het niet, dat we ook in onze samenleving tendenzen zien, die in dezelfde richting gaan.

We bedoelen nu niet dat er ten opzichte van de „voogdij- en regeringskinderen” op eenzelfde wijze zou worden gehandeld als in Weenen. Verre vandaar. Het is zelfs niet eens op dit punt, dat we de vergelijking willen treffen.

Het gaat niet om overeenkomstige feiten, maar over overeenkomstige tendenzen.

Ook ten onzent staat de zorg voor het kind in het middelpunt van de aandacht. De velerlei wijze, waarop het belang van het kind in allerlei kringen wordt behartigd, is speciaal een uitloei van het feit, dat al meer het bewustzijn doordrongt, dat de zorg voor het kind zorg voor de toekomst beteekent.

Maar toch is het opvallend, hoe weinig het zedelijk element hier bij velen spreekt.

In vele gevallen is de zorg voor het lichaam nummer één en is de poging om vooral maatregelen te nemen, opdat het kind het uiterlijk goed heeft, het hoogste waartoe men komt.

Vooral in onze groote steden zorgt men op waarlijk vrijgevege wijze voor de belangen van het kind. Ondanks de ernstige pogingen om te bezuinigen, worden in het laatste jaar te Amsterdam toch eenige honderdduizenden guldens meer uitgegeven voor het vak-onderwijs, dan in vorige jaren. De Overheid neemt de zorg voor het lichaam van

het kind schier geheel over. De gemeente stelt schoolartsen aan; de gemeente zorgt voor de voeding van arme schoolkinderen; de gemeente neemt hoe langer hoe meer de taak van het gezin over.

Hoewel we nu op zich zelve voorstanders zijn van het instituut voor den schoolartsendienst, mits deze dienst uitgaat van de ouders, willen we er met nadruk op wijzen dat het groote gevaar hier juist ligt in het feit, dat men de ordeningen Gods voor het leven loswrikt.

De Calvinistische levensovertuiging schijnt wel eens wat hard. Wanneer daar eenige, als boefjes uitzienende smerige jongens, naar wie geen dokter omziet en die met hongerige magen rondloopen, straks door de schoolzusters worden gebaad en gewasschen, wanneer ze door de schoolartsen worden onderzocht, door de schoolvoeding een maaltijd ontvangen en misschien nog door de schoolkleding een nieuw pakje, dan schijnt iedereen te moeten zeggen, dat er aan die kinderen een weldaad is geschied.

En toch zegt de Calvinist, dat daar iets gedaan is, dat een nedergang van het leven beteekent, omdat de orde Gods is verbroken.

Of wij dan deze kinderen zoo willen laten loopen? Neen, waarlijk niet. Maar dat ze er zoo loopen, komt omdat de ouders de geboden Gods niet handhaven, omdat ze hun roeping niet verstonden. (Of misschien in enkele gevallen, omdat ze niet in staat waren hun roeping na te komen.)

En nu helpt het niet of men al kras betoogt, dat er dan toch wat gedaan moet worden, indien men de wonden op het zachtst heelt en zonder meer de gemeenschap de taak van de ouders laat overnemen.

Want alleen in den weg van gehoorzaamheid van de ordeningen Gods ligt genezing voor de levenswonden.

Zoo heel gemakkelijk dringt ook in onze samenleving de revolutionnaire tendenz door.

Veel eerder dan wij het zelf weten, hebben we een klein tikje te pakken van het molenwiel van de revolutionnaire idee, waardoor altijd de dingen onderste-boven gedraaid worden.

Maar al te gemakkelijk aanvaardt men iets dat mooi klinkt, dat vanzelfsprekend lijkt, al is het dan toch in wezen beslist ongereformeerd.

Sociale maatregelen zijn alleen dan te aanvaarden wanneer zij de orde, die God voor de dingen gesteld heeft, niet in wezen aantasten.

Nu zijn we in onze eeuw helaas zoover, dat we ons gewend hebben aan het redeneeren vanuit het nuttigheids-standpunt.

Het pragmatisme, dat in Amerika zooveel opgang maakt en dat de waarheid laat bepalen door het nuttig effect, is wel niet als theorie, maar is wel als praktische levenshouding veel te veel doorgedrongen in onze Christelijke samenleving.

En juist in een tijd als de onze, waarin allerlei pogingen tot opheffing des levens gedaan worden, dient men wel te bedenken, dat elke maatregel die genomen wordt om het leven te helpen, maar die dan tegelijkertijd in het leven een element in zich draagt dat vijandig is aan de ordeningen Gods, in werkelijkheid op de lange baan het leven vernietigt.

Een goed werk moet naar de belijdenis van den Catechismus „naar de Wet Gods zijn en tot Gods eere”.

Hoe kan echter zulk een werk zijn in overeenstemming met Gods Wet, wanneer het in zijn opzet geen rekening houdt met de ordinantie Gods voor heel het leven?

Een ding moeten we nu hierbij echter niet uit het oog verliezen.

Er is ook in gereformeerde kringen wel eens een neiging om een zekere conservatieve houding, waarbij men de dingen laat zooals ze altijd geweest zijn, het meest in overeenstemming acht met de ordinantiën des Heeren.

Dat is fout.

Evenzeer is het de vraag of de meest simpele redeneering altijd de meest juiste is.

Met een voorbeeld willen we dat verduidelijken. Toen het schoolartsenvraagstuk aan de orde kwam, zijn er menschen geweest, die eenvoudig gezegd hebben: de zorg voor de gezondheid der kinderen is taak van de ouders, dus willen we onder geen enkele omstandigheid een dokter in school.

Dit klinkt zoo logisch, maar in wezen is het in hooge mate onlogisch.

Immers, men vergat, dat ouders die samenkomen in een schoolkring, juist daardoor ook ten opzichte van elkaar nieuwe verplichtingen krijgen en ten opzichte van elkanders kinderen een nieuwe relatie scheppen.

En hoewel het nu volkomen juist is, dat de Overheid in zulk een geval niet het orgaan is dat de zorg voor de gezondheid der kinderen moet overnemen, toch hebben de ouders gemeenschappelijk wel een taak. Elk ouderpaar toch moet aan de ouders van de andere kinderen waarborg kunnen bieden, dat zijn kind niet een besmettingsgevaar voor het schoolmilieu meebrengt. En de zedelijke verantwoordelijkheid voor het hygiënisch welzijn der school, wordt wel degelijk door de gemeenschappelijke ouders gedragen.

Daaruit volgt dan, dat die ouders alle tezamen wel degelijk de roeping hebben een schoolartsdienst, uitgaande van (het bestuur) de(r) vereeniging, te verzorgen.

De simpelheid van redeneeren zou hier dus een gevaar medebrengen en de juiste opvatting bedreigen.

Onze eisch tot handhaving van hetgeen het beginsel vraagt, brengt in de eerste plaats mede dat men principieel denkt, maar dat dan ook consequent doet en over heel de linie.

Misschien komen we later op deze kwestie nog wel eens terug. Thans willen we het hierbij laten. Bij den nieuwen jaargang van ons blad, kan dan een nieuwe hoofdartikelenreeks aanvangen.

Slechts merken we nog op, dat langzamerhand het besef schijnt door te dringen, dat pogingen tot sociale verheffing alleen dan waarlijk effect sorteerden, wanneer zij gepaard gaan met de eerbiediging van de door God gestelde eischen van het leven.

Laten we er als gereformeerde belijders voor zorgen, dat we ook ten dezen opzichte onze roeping verstaan.

J. W.

UIT DE SCHRIFT

Dubbele bewaringsdienst.

Tot een onverderfelijke en onbevleete erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u, die in de kracht Gods bewaard wordt door het geloof tot de zaligheid.

1 Petrus 1:4, 5a.

Er ligt in dit tekstwoord een prachtige harmonie. Er is een schat, een erfgoed; en er zijn aangewezen erfgenamen.

Die twee behooren bij elkander.

Maar zullen ze elkander ook ontmoeten?

Er is zoo vaak erfgoed, dat door den erfgenaam vurig wordt begeerd, maar dat hem nooit in handen komt, omdat het wordt vernield, geroofd, onbruikbaar wordt gemaakt, eer hij zijn hand er naar kan strekken.

Aan den anderen kant: er zijn gevallen, waarin de erfgenaam het goed, hem toegedacht, nimmer in handen krijgt, omdat hij zelf niet bleef bewaard voor zijn bezit. Hij kan er onverschillig voor worden; of er niet van weten; of door vreemde machten, buiten zijn wil, worden „gebracht, waar hij niet wil”. Dan moge de erfenis veilig zijn, hijzelf komt tot haar niet.

Menschen nu zullen nooit een bewaringsdienst kunnen instellen, die erfgoed voor erfgenaam, en erfgenaam voor erfgoed, gereserveerd houdt. Hun heel leven, ook heel hun „verzekeringswezen”, is eigenlijk gebaseerd op de grondgedachte, dat die twee elkaar vaak missen, en dat men dat missen kan berekenen, en in formule brengen: het vertoont een zekere „wet-matigheid”, dat missen.

Maar daarom zien we ook de armoede van elke beelddraak, die de wonderen van God zou willen „illustreeren” met menselijke werken, als daar zijn, de dienst van de verzekering, en de bewakingsdienst. Zalig worden, ja zeker, bij de menschen is dat onmogelijk.

Maar Petrus' eerste brief, in eersten aanloop, wijst de geloovigen op God, bij wien alle dingen mogelijk zijn.

Ook het wonder van een dubbel bewaringsdienst, die echter in één hand ligt, uit één plaats, uit één wil, verricht wordt, en dus eigenlijk slechts één dienst is, ook dat wonder is bij God mogelijk. De dubbele dienst is één. Het is DE dienst. De bewakings- en bewaringsdienst van God, dien — Wachter.

De erfenis, zegt Petrus, het erfgoed, dat is daarboven veilig, welverzekerd. De erfenis is grondig weggelegd; de bewarings-acte is zoo goed geschied, dat er geen wrikken meer is aan deze vastigheden (perfectum). De stoel van Christus is vast-gezet; het „Kind” der „vrouw” is weggerukt tot God en Zijn troon. Daarom liggen in Zijn verhooging alle erfgoederen vast. De tronen voor degenen, die van Christus zijn. De witte kleederen. De krachten, die, van God zelf als den Vader uitgaande, de gebrokenen van Christus straks transformeeren zullen naar Zijn beeld. Dat alles is veilig.

Maar die erfgenamen zijn nog op aarde, in een gistend levens- en geschiedproces begrepen. Zij dwalen af, trekken weg. Vreemde machten voeren hen, vervoeren hen. Bij de menschen is het onmogelijk, dat zij ooit de erfenis bereiken, ja zelfs, er naar begeeren, en begeeren blijven.

Maar het is mogelijk bij God. Hij stelt een tweeden dienst in, gelijk aan den eersten: hij bewaakt hen hier beneden. Er is een ongebroken werken van den Geest, die de heiligen volhardend doet. Er is een onuitroeibaar geloof, er is een dagelijks weerkerende daad van God, in Christus, door den Geest. Dordrecht heeft de muziek van onzen tekst vastgelegd in het notenschrift der Dordtsche leerregels: over de volharding der heiligen.

En zoo is elk trekken van een mensch Gods naar boven, naar het erfgoed, een machtig ding; het is bewijs, dat de hemel en de aarde in één Wil-tot-jongsten-dag begrepen zijn. En de aarzende bewegingen van het tot God toch telkens wederkerend angstig hart, ze zijn tenslotte vertoon van de groote Behoudende Kracht, die Christus' Stoel op graniet gezet heeft, en den bewakingsdienst der erfgenamen tot keerzijde maakt van den bewaringsdienst der erfenis.

De verloren zoon strompelde terug; God, die de Dichter is, hoorde daarin den vasten gang; ijzer en koper waren onder die schoenen.

K. S.

KERKELUK LEVEN

De efficiency-kerk.

Heinrich Frick spreekt in zijn opstel over „die gestaltenden Kräfte des westlichen Protestantismus und die protestantische Einheit” zich tamelijk breed uit over de nieuwere opvattingen, met name ten aanzien van het kerkbegrip, die ons aangewaaid zijn (ik zeg het opzettelijk zoo) in den tijd, die de conferentie te Stockholm, 1925, met haar „derde confessie” heeft doen geboren worden, voorzover hij dat deed. Hij constateert, dat deze „derde confessie” een bepaalde oppositie voeren wil tegen het vóórdien geene, tegenover de roomsch-katholieke als eerste (oudste) en de reformatische als tweede; en dat deze „derde confessie” speciaal in Amerika reeds verworteld lag, nog voor ze uitgesproken werd; dat dus, gelijk dat nu verder in den aard der dingen ligt, ook amerikaansche invloeden zeer sterk op de vorming van de idealen der „derde confessie” inwerken, en blijven inwerken, en het woord nemen.

Er is in Frick's beschouwingen (vooral inzake kerk en koninkrijk Gods) veel, dat mij, ook uit een oogpunt van geschiedbeschrijving, onjuist schijnt. Toch zegt hij rake dingen. Vooral over die amerikaansche invloeden en amerikaniserende tendenzen.

Eerst constateert hij, dat de amerikaansche „boodschap”(1) van het komende Rijk het Rijk Gods ziet als den toestand der volmaakte samenleving. Het groote thema is: transformation of the world in the Kingdom of God. In onmiddellijk verband hiermee wijst hij dan vervolgens op de amerikaansche christelijke voorstellingen, die zich heel organisch in een op zulk een kerk-en-rijk-Gods-begrip gevormde gemeenschap invoegen. En in de derde plaats spreekt hij over het in deze kringen gegroeide kerkbegrip: de kerk is hier geworden tot een orgaan voor de rationalisatie van de noden en raadselen van het leven; de gemeenschap, die opzettelijk voor dit doel georganiseerd werd. De „kerk” wordt hier consequent gezien als een functie van het koninkrijk Gods. Dit laatste was dan evenwel — zie zijn eerste opmerking — reeds van karakter veranderd, en omgebouwd tot een soort van samenlevings-instituut in idealen zin. Vandaar, dat dus ook de „kerk” gezien wordt in dit licht; dat ook zij in den samenlevings-, den „Gesellschaft's”-stijl wordt omgewerkt. Dienovereenkomstig wordt de kerkgroei in wat wij zouden noemen: den weg van het genadeverbond (geboorte, doop, belijdenis) losgelaten als ideaal, en treedt daarvoor in de plaats de vrije daad van volwassenen, die — ik bedoel daarmee slechts een mij juist lijkende en bevattelijke, korte, typeering — bij zichzelf besloten hebben, toe te treden tot dezen kerkkring der Hooge Padvinderij. En daarmee hangt dan weer samen een andere trek, zegt Frick: de amerikaansche efficiency wordt ook beslissend voor de vraag, of „een kerk” een plaats

met eere inneemt, wezenlijk kerk is, ja dan neen.

Efficiency, — één onzer medewerkers schreef er uitvoerig over in ons blad; ik behoeft er dus niets van te zeggen. Ieder weet, wat er onder verstaan wordt: de arbeid is „ingesteld” op het record. De beschouwing is niet meer kwalitatief, doch quantitatief. De kerk is een werkhuis. Wat den kop tegen den wind houdt, wint het, heeft gelijk gehad; de rest, nu ja, — die verdwijnt. Universalistische tendenzen, en een (naieve) beoordeling van het universeel gegevene onder dit gezichtspunt besluiten dan de karakteristieke trekken van dit „kerk-begrip”.

Het komt me voor, dat veel van wat dezer dagen de gemeederen beroert, begrijpelijk wordt, als men aan dit geestesproces terugdenkt. Ook wij kennen de probleemstellingen, die op dezen gedachtengang kloppen. Wat heeft de „kerk” gedaan in de sociale vraag? Hoeveel alarm heeft ze gemaakt bij den volkenbond? Waar is haar voorzorg? Hoeveel resultaten kan ze wijzen? Hoe dicht drong ze zich naar voren — in deputaten, zegt een nuchter mensch er kalmjes bij... — op internationale congressen? En zoo voort. Efficiency. Werkhuis. Adres van het koninkrijk der hemelen. Boodschappen-zend-huis. Arbeidsgemeenschap.

En intusschen vergaan de dagen, en worden we even oppervlakkig en nerveus en keep-smiling-nivelleerderig als die amerikaansche „typen” het zijn, welke karakteristiek zijn voor het groote leven aan den overkant, gelijk het congressueert, en händel drijft, en over de wereld heen-seint. De groote massa daar achter is natuurlijk in den grond zoo niet; maar wordt meegetrokken.

Tegenover zulke tendenzen worde echter de groote waarde van het gereformeerde kerkbegrip weer naar voren geschoven.

De gereformeerde theologie heeft de verhouding tusschen kerk en koninkrijk Gods goed gezien; laat ieder persoonlijk in de kerk zijn levens-sterking, leven-ekking, harts-vernieuwing ontvangen uit Gods bijzondere genade, en laat hem vandaar uitgaan naar het breede terrein van het koninkrijk der hemelen. De deuren van de kerk staan naar alle vier zijden wijd-open, open naar het rijk der hemelen. Maar de kerk is wat anders dan dat rijk zelf; en niemand zal dat rijk met effect (en met efficiency!) kunnen dienen, tenzij hij begrepen heeft, en gegrepen heeft, wat in de kerk hem gegeven, en ook opgelegd werd door God.

Daarom is het zoo jammer, dat hedendaagsche jongeren, en ouderen, en mede-christenen, en journalisten, soms meehelpen aan de verbreiding van de efficiency-kerk-idee, en, slachtoffer eenmaal van de nieuwere dronkenmakende leuzen, iedereen schouderophalend voorbijgaan, die nog over het kerkbegrip, en over zijn absolute betekenis, blijft praten. Ze vinden het gezeur; en buitengewoon „onefficient”. Maar wij meenen, dat de efficiency van de personen onmogelijk is in het rijk der hemelen, tenzij de personen in de kerk hun „accu” hebben geladen bij God-Jahwe. Vergeve men het efficiency-beeld van dien accumulator.

Het zal nog te bezien staan, wie méér en beter de waarachtige efficiency in het rijk Gods dient: degene, die een naamloze massa, die enkele deputaten laat gaan naar conferenties van de Universele Efficiency-Kerk (aanhalingsteekens!), opjaagt uit de ouderwetsche kerk, dan wel hij, die blijft getuigen: om Gods wil, — laat uw kerkbegrip niet in den nevel komen, want dan is alles, alles wég. Ook in het Rijk Gods.

Men ziet, dat we juist op het vólk gewezen hebben. Op „de” personen, niet op een paar personen van het plooibare, licht in verzoeking komende, „vergaderingstype”. De efficiencykerk, naar amerikaansch begrip gebouwd, geeft de draadjes in handen van enkelen. Die enkelen hebben geen hoogen hoed, ze dragen een amerikaansch overhemd. Ze denken dan, dat ze daarmee „volks-tümlich” toonen te zijn. Intusschen is achter hen het vólk een gemeenschap van ja-broers geworden. Maar in de kerk, die zich ontwikkelde naar gereformeerd kerkbegrip, is de deputaat, met of zonder hoogen hoed, niets zonder de volks-gemeenschap; komt uit dat volksleven (Nederlands historiel) een breede actie voor en uit kerk en rijk Gods; wordt een stempel gezet op heel een volksleven; en wordt de algemeene nivelleering tegengehouden. Ik beweer, dat de hedendaagsche efficiency-idealen Gods „bontkleurige” wijsheid in Zijn volks-gemeenschap verhinderen te schitteren, en, met al hun vertoon van democratie, toch (en dan dezen keer in den leelijken zin van het woord) aristocratisch zijn: een paar menschen confereeren, zetten „boodschappen” in elkaar, en straks wordt de boodschap getypt en gedrukt, en overal naar gelijk model verzonden. Terwijl een blik in de een of andere Konfessionkunde — verzameling van vroegere belijdenisschriften — den kenner in de onderscheiden oude belijdenissen tevens een weer spiegelend laat vinden van vroegere cultuurgeschiedenis, voormalige politiek, en eigen-aardig leven, dat toch wijd zich uitbreidde, en in staat was, van binnen naar buiten, te komen tot internationale samenspreking (Dordrecht 1618). Tegenwoordig gaat

de bew...
in het...
antithes...
kerkinri...
af, and...
Het...
de best...
spel sta...
Ja, c...
Want...
teit is...
is meeh...
(of „ke...
Heere...
zoekt?...
briefje...
het giv...
hijzelf...
schap...
kinderk...
eerst is...
De d...
die ke...
vraagt...
wil, 66k...
Zoo...
bulletin...
haasten

Schrift...
In de...
openbaa...
van elk...
beide e...
wordt.

Voor...
Cramer...
uitgespr...
En n...
Wel ver...
dat ze

De kv...
voor de...
wijze (E...
interpre...
lijke be...
opvatting

Er is...
over de...
zou. Da...

Maar...
ding op...
ons bli...
gang, h...
die ik

Een...
van Cal...
Jes. 40...
maar he...
Een biaz...
het tijd...
en het

laten op...
Maar...
Als h...
Woord...
antwoor...
van de...
worden...
zaad: en...
Door de...
tegenwo...
worden...
kracht a...
(het gep...

En vo...
gepredik...
Schrift...
is geen...
mense...
Ik zo...
Calvijn...
Woord...
ringen

Atque...
accommoda...
tibili rege...
Unde collig...
qui ad car...
in Deo ab

UT

P...
Tot d...
een ron...
de Rove...
De tit...
een doc...
de schr...
den beg...
gebreke...
dat we